

UNIVERSITAS TYRNAVENSIS

Časopis Trnavskej univerzity v Trnave

1 | 2019

Objekty Petra Blaha z recyklovaných kníh

Členovia tímu z katedry sociológie,
ktorý rieši medzinárodné projekty

Diskusia o ženách v politike s poslankyňami
Európskeho parlamentu

O zdravom štýle života aj na
Trnavskom samosprávnom kraji

OBSAH

Pohľadom rektora	2
Na pulze univerzity	3
Čo nás teší	8
Čas na interview	11
Anketa	13
Zo života fakúlt	14
Ponad čas	24
Veda a výskum	26
Študentské mobility	28
Kaleidoskop	30
Okienko Študentskej rady TU ..	31
Jazykové okienko	31

UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS

časopis Trnavskej univerzity v Trnave

Číslo reg. na MK SR:

EV 4665/12, ISSN 1338-9025

Vydáva Trnavská univerzita v Trnave,

Hornopotočná 23,

918 43 Trnava,

IČO 31 825 249,

č. tel.: 033/5939111

<http://www.truni.sk/>

e-mail časopisu:

casopis.TU@truni.sk

Predseda redakčnej rady

a zodpovedný redaktor:

prof. PhDr. Vladimír Rábik, PhD.

Členovia redakčnej rady:

Mgr. Michaela Rušinová

doc. PhDr. Gabriela Magalová, PhD.

prof. MUDr. Bohumil Chmelík, PhD.

doc. S. S. Lic. Jozef Tiňo, PhD.

Mgr. Jozef Žuffa, Dr. theol.

ThLic. Mgr. Michaela Moravčíková, ThD.

PhDr. Zuzana Martinkovičová

PhDr. Henrieta Žažová, PhD.

Bc. Adrián Kobetič

Mgr. Veronika Durinová

Marek Gunič

doc. PhDr. Zuzana Lopatková, PhD.

Mgr. Ľubica Nicolussi

Timea Oravcová

Andrej Gejdoš

Spolupracovníci:

PhDr. Adriana Krupová

PhDr. Marián Manák, PhD.

Výkonný redaktor: Emil Borčín

Grafická úprava: Jana Janíková

Tlač: Typi Universitatis Tyrnaviensis, vydavateľ-

stvo TU, spoločné pracovisko Trnavskej univer-

zity a VEDY, vydavateľstva SAV

Periodicita vydávania: štvrťročník

Dátum vydania periodickej tlače:

marec 2019, ročník ôsmy

Fotografia na obálke: Barbora Likavská

Marek Šmid, rektor Trnavskej univerzity v Trnave

Vážené čitateľky a čitatelia,

prajem Vám obohacujúce a príjemné čítanie nášho univerzitného časopisu. Beriem ho do rúk aj ja a pri prezeraní množstva rozličných tém, pekných a podnetných článkov a zamyslení si mimovoľne uvedomujem, že ktosi ma na životnej ceste zaviedol pri práci do rozličných situácií – najmä ako právnik, diplomata a rektora. Z každej tejto práce mám dlhodobú a silnú skúsenosť, ktorá sa mi zdá prilihavou a použiteľnou pre cieľ, o ktoré sa usilujeme na našej alma mater práve v týchto týždňoch a mesiacoch. Dovoľte mi podeliť sa o tieto skúsenosti v nasledujúcich riadkoch. Možno Vám pripomenú niečo z Vašich vlastných ciest...

Ako právnik som počas desiatok rokov praxe dospel k názoru, že paragrafy sú síce dôležité, ale treba ich vždy držať v rovnováhe s cieľom, pre ktorý bol ten-ktorý zákon vytvorený, a mať na pamäti aj to, že ide v konečnom dôsledku vždy o ľudí, ktorí zákon aplikujú, i pre tých, ktorí by sa ním mali riadiť. Zistil som teda, že veľkú cenu má rovnováha paragrafu a jeho cieľa. Pre každodenný život univerzity sú paragrafmi nielen samotné paragrafy v zákone, ale aj početné kritériá, štandardy, vnútorné normy či údaje, hodnotenie publikácií. Prvým východiskom by teda mala byť rovnováha pohľadu na kritériá a ich cieľ. Medzi životom a paragrafom musí byť na prvom mieste vždy život, samozrejme, v jeho spravodlivosti a vzájomnej ľudskej citlivosti.

Ako diplomat som počas dvadsiatich rokov praxe zistil, že náš vlastný pohľad na veci, ktoré sú vonku, a pohľad ľudí zvonka na naše veci prinášajú nové obzory myslenia, nápady a zároveň objektivizujú náš pohľad a rozhodnutia. Druhým východiskom je teda priznanie veľkej dôležitosti „toho druhého“, či už človeka, zahraničnej vysokej školy, či vo všeobecnosti – vonkajšieho prvku pri našej práci i činnosti našej inštitúcie. Počúvať, pozerať, hodnotiť, komunikovať. Opak – uzavretosť, nahováraná sebestačnosť – nám nepomôže.

Ako rektor som počas ostatných ôsmich rokov zistil, že ľudia, ktorých každodenne stretávam, majú veľký a zdravý potenciál, ktorý treba podporiť a viac stimulovať. Ide o vnútorné sily, ktoré máme, ale ktoré nemáme často odvahy alebo energiu použiť. Naša univerzita by mala byť tiež miestom objavenia a použitia vnútornej sily. Tretím východiskom našich snáh je teda dôvera a otvorenosť voči všetkým okolo nás; dôvera a úcta k ľuďom na vysokých školách vrátane zamestnancov i študentov.

Prajem Vám čo najviac a čo najhlbších životných objavov pri Vašom vzdelávaní a vedeckej práci, milí zamestnanci a študenti Trnavskej univerzity, veď aj v tom je krásna a príťažlivosť života, ktorý prežívame!

Kalendárium Trnavskej univerzity

26. januára 2019 – na Smolenickom zámku sa konal tradičný Ples Trnavskej univerzity. Výtazok z neho bol použitý na podporu rodín s rôznymi špecifickými problémami v rámci činnosti Domu prijatia pre rodiny – Rodinkovo.

30. januára 2019 – Trnavská univerzita sa prezentovala na výstavách „Kam na vysokú“ v Trnave, Nitre a Žiline.

31. januára 2019 – Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce TU organizovala pod záštitou ministra spravodlivosti konferenciu *Zneužívanie a násilie na starších*.

3. marca 2019 – Mestské zastupiteľstvo mesta Trnavy udelilo ocenenie mesta Trnavy za rok 2018 – ČESTNÉ OBČIANSTVO MESTA TRNAVY – prof. MUDr. Bohumilovi Chmelíkovi, PhD., pri príležitosti jeho životného jubilea za neúnavnú činnosť v rozvoji kultúry a spoločenskom živote v Trnave. Cenu mesta Trnavy udelilo doc. Dr. phil. Erikovi Hrnčiarikovi za prínos k poznaniu a obohateniu dejín mesta Trnavy archeologickými výskumami.

J. K.

O prezidentovi, ktorý aj po smrti zachraňuje životy

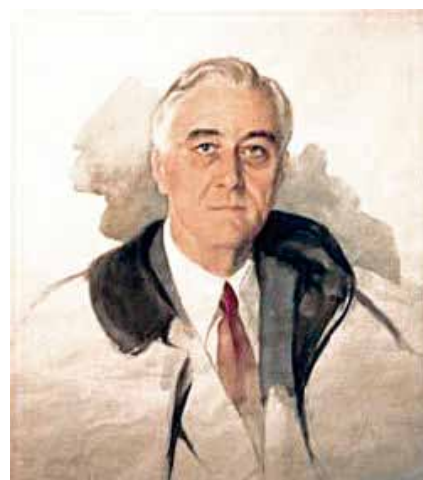
Predchádzať ochoreniu je lepšie, ako chorobu liečiť. Jednak preto, že sa človek vyhne mnohým nepríjemnostiam a utrpeniu spojenému s chorobou, ako aj preto, že spoločnosť ušetrí náklady spojené s liečbou, a to nielen ekonomické. Cieľom článku je čitateľovi priblížiť históriu poznania prevencie a liečby ochorení, ktoré aj v súčasnosti predstavujú najväčšiu záťaž populácie väčšiny sveta.

Vysoký krvný tlak je civilizačnou chorobou, ktorá každý rok zabíja tisíce ľudí. Predstavuje rizikový faktor infarktu srdca či mozgovej porážky. Až do šesťdesiatych rokov minulého storočia nebol rozpoznávaný vzťah medzi výškou krvného tlaku a možným infarktom či mozgovou porážkou. Dôsledkom bola epidémia úmrtí, najmä mužov v pomerne mladom veku.

Americký prezident Franklin Delano Roosevelt (1882 – 1945), známy aj pod iniciálami FDR, sa preslávil ako politik, ktorý vyviedol krajinu z veľkej hospodárskej krízy počas rokov 1933 – 1937 zavedením programu *New Deal* (Nový údel) s cieľom podporiť, ozdraviť a zreformovať ekonomiku USA. Taktiež zapojil Spojené štáty americké do druhej svetovej vojny na strane protifašistickej koalície. Ako jediný prezident USA stál na čele štátu štyri volebné obdobia (1933 – 1945). Jeho zdravotný stav bol na začiatku politickej kariéry výborný, ale ako 39-ročný sa nakazil obrnou a ostal paralyzovaný na oboch dolných končatinách. Fakt, že bol prezidentom

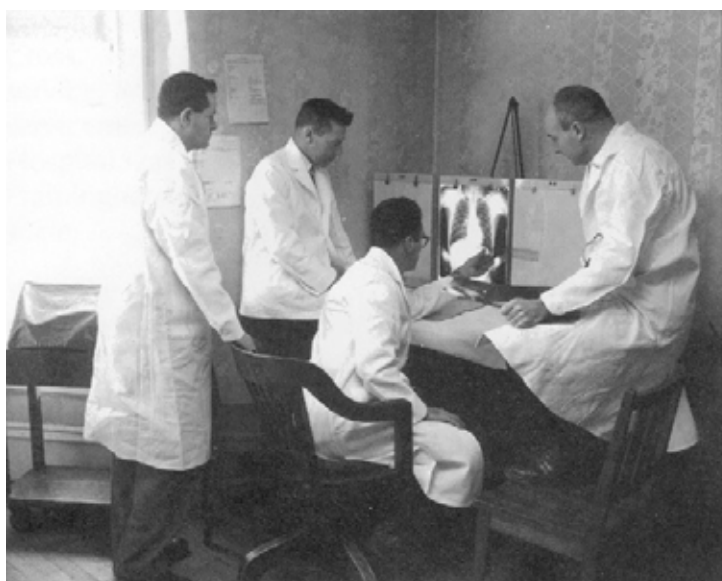
a zároveň chorým na poliomyelitídu, svedčí o tom, že jeho zdravotný stav bol podrobne monitorovaný. Lekárske záznamy z roku 1932 počas kampane dosvedčujú, že jeho krvný tlak bol zvýšený na hodnoty 140/100 mmHg. Napriek tomu, že bol v tom čase pomerne mladý, 50-ročný, a že dnes by sme túto hodnotu považovali za príznak hypertenzie, jeho lekárom sa stav nezdal nijako kritický. Počas svojho úradovania si za osobného lekára vybral admirála Rossa McIntira, ktorý však bol špecialistom ORL. Zo spomienok osôb z jeho okolia je jasné, že jeho zdravie sa neustále zhoršovalo, až 12. apríla 1945 podľahol opakovanému krvácaniu do mozgu vo veku 63 rokov s krvným tlakom 300/190 mmHg (Lelyveld, 2016). Tieto hodnoty by sme dnes označili ako hypertenznú krízu a okamžite nasadili intenzívnu liečbu.

Pre tento príbeh je však dôležité, čo sa dialo po prezidentovej smrti. Pre lekárov z Harvardovej univerzity to bol moment, ktorý využili na zdôvodnenie projektu potvrdzujúceho už existujú-

Portrét Franklina D. Roosevelta od Elizabeth Shoumatoffovej z apríla 1945

ce podozrenie nebezpečenstva spojeného s vysokým krvným tlakom. Udalosti tým nadobudli rýchly priebeh. Služby zdravia verejnosti v USA predložili štatistiky úmrtí podľa príčin smrti – a tie boli alarmujúce. Preto sa v roku 1947 začalo pracovať na plánoch epidemiologickej štúdie kardiovaskulárnych ochorení v spolupráci so štátnymi a miestnymi zdravotnými agentúrami. Zosnulého Roosevelta vo funkcii prezidenta nahradil Harry S. Truman, ktorý 16. júna 1948 podpísal národný zákon srdca (*National Heart Act*). Americký kongres vyhlásil: „Kongres týmto konštatuje a deklaruje, že zdravie národa je vážne ohrozené chorobami srdca a obehu vrátane vysokého krvného tlaku... Tieto ochorenia sú hlavnou príčinou smrti v Spojených štátoch a na ne zomrie viac ako jeden z troch ľudí...“ Zákon priznal príspevok 500 000 dolárov na dvadsaťročné epidemiologické štúdium srdca a tiež ustanovil Národný inštitút srdca, ktorý je dnes známy ako Národný inštitút srdca, pľúc a krvi (Mahmood et al., 2014, NHLBI, 2019). Na základe projektu výskumný tím vybral obyvateľov mestečka Framingham v Massachusetts, na ktorých hodlal vykonať výskum. V tom čase tam bývalo 28-tisíc ľudí, z ktorých väčšina pracovala v priemysle. Predpokladalo sa, že zloženie obyvateľstva reprezentuje väčšinu populácie USA. Po prieskume postojov a po získaní súhlasu vybrali 6-tisíc dospe-

Framinghamský výskum srdca

lych účastníkov, ktorí tvorili prvú sledovanú skupinu (kohortu). V októbri 1948 začali s vyšetrovaním prvých členov štúdie. Použil sa prístup dlhodobého sledovania kohorty s cieľom identifikovať jednotlivé faktory, ktoré by mohli súvisieť s budúcim vývojom ochorení. Kohorta bola zaujímavá aj tým že približne polovicu z jej členov tvorili ženy, čo v dovtedajších štúdiách nebývalo pravidlom. Prvé výsledky boli zverejnené v roku 1957, takmer desať rokov po vyšetrení prvého účastníka. Vo výskume použili definíciu vysokého krvného tlaku s hodnotami nad 160/95 mmHg. Preukázalo sa takmer štvornásobné zvýšenie výskytu ochorení srdca. O pár rokov neskôr zverejnili aj súvislosť s mŕtvicou.

Napriek tomu odborná verejnosť sa s výsledkami nestotožnila okamžite. Až viac ako dve desaťročia po smrti prezidenta Roosevelta na následky nedostatočne kontrolovaného krvného tlaku sa všeobecne odborníkmi prijalo poznanie dôležitosti systolickeho tlaku. V tom čase už boli k dispozícii aj lieky na jeho zníženie a tiež poznatky o možnostiach jeho úpravy zmenou životného štýlu. Štúdia pokračuje dodnes, teda už viac ako 70 rokov. Priniesla mnohé poznatky, ktoré dnes bežne používame v prevencii a liečbe ochorení srdca a ciev. Na základe štúdie sme znížili hranicu pre diagnostiku hypertenzie, rozpoznaní sme úlohu tukov i cukrov, faktorov životného štýlu. Zároveň vieme, ako je dôležité predchádzať vysokému krvnému tlaku a liečiť ho. Aj týmto spôsobom spomíname na prezidenta Franklina D. Roosevelta, ktorý sa aj po smrti zaslúžil o záchranu množstva životov.

Martin Rusnák

Literatúra

- LELYVELD, J. 2016. *His Final Battle: The Last Months of Franklin Roosevelt*, Knopf Doubleday Publishing Group.
- MAHMOOD, S. S., LEVY, D., VASAN, R. S. & WANG, T. J. 2014. The Framingham Heart Study and the epidemiology of cardiovascular disease: a historical perspective. *The Lancet*, 383, 999 – 1008.
- NATIONAL HEART, LUNG, AND BLOOD INSTITUTE, 2019. *National Heart, Lung, and Blood Institute* [Online]. Bethesda, MD: National Heart, Lung, and Blood Institute. Available: <https://www.nhlbi.nih.gov/> [Accessed January 2019].

Predstavujeme odborné periodiká Pedagogickej fakulty TU

Scientia et Eruditio

Časopis nadväzuje na periodický zborník fakulty, ktorý vychádzal pod názvom *Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Tyrnaviensis* v rokoch 1997 – 2016. Do roku 2002 vychádzal v tlačenej podobe a od roku 2003 v elektronickej. *Scientia et Eruditio* je recenzovaný časopis so zameraním na pedagogiku, prírodné vedy a filológiu. Určený je na publikovanie výstupov vedeckých pracovníkov, najmä mladých akademikov a doktorandov. Od roku 2017 vychádza v online podobe tri razy ročne a obsahuje pôvodné práce z oblasti prírodných vied, humanitných a spoločenských vied, a to v slovenčine, angličtine, nemčine a češtine. Zameranie odborných príspevkov akcentuje fakt, že vydavateľom je Pedagogická fakulta TU, teda inštitúcia s poslaním vzdelávať a kultivovať nové generácie učiteľov, pedagógov a pracovníkov v sociálnych a pomáhajúcich profesiách. Šéfredaktorom a predsedom vedeckej rady periodika je doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD. Oblasť prírodných vied redaktorsky vedie doc. PaedDr. Jana Fančovičová, PhD., oblasť filologickú zastrešuje (a čestným predsedom je) prof. PaedDr. René Břík, CSc., zostavovateľmi sú prof. PaedDr. Silvia Pokrivčáková, PhD., a doc. PhDr. Juraj Hladký, PhD. Tretiu oblasť – oblasť vied o výchove a vzdelávaní – zostavuje doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD., v spolupráci s výkonným redaktorom Mgr. Marekom Wiesengangerom.

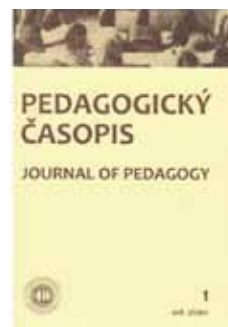
Členmi a recenzentmi jednotlivých oblastí sú odborníci z rôznych pracovísk. V najväčšej miere sú zastúpení pracovníci Pedagogickej fakulty TU, ale ako zahraniční recenzenti spolupracujú odborníci z Poľska, Ukrajiny, Česka či Talianska.

Kontakt: <http://pdf.truni.sk/see>
ISSN 2585-8556

Pedagogický časopis/Journal of Pedagogy

Ide o vedecké recenzované periodikum, ktoré je zaradené do niekoľkých

medzinárodných profesijných databáz a indexových služieb (spomenieme napríklad CEJSH, CNKI Scholar, CNPIEC, ERIH PLUS, ProQuest – Education

Journals, Scopus a mnohé iné). Vychádza od roku 2010 dvakrát ročne v anglickom jazyku, a to v tlačenej aj v online podobe. Publikuje príspevky zamerané na výchovu a vzdelávanie v širších socio-kultúrnych súvislostiach s reflektovaním vzťahu medzi vzdelávacou politikou a vzdelávacou praxou s dôrazom na prezentovanie originálnych pohľadov na aktuálne kontroverzie v pedagogickom sektore. Dáva priestor na publikovanie výskumných štúdií integratívneho charakteru, hĺbkových konceptuálnych analýz vzdelávania, ako aj originálnych štúdií obsahujúcich empirické údaje o vzdelávacích procesoch. Publikuje tiež diskusné príspevky, správy a recenzie. Periodikum má vysokú čítanosť nielen doma, ale aj v zahraničí.

Redakčnú radu časopisu tvoria odborníci z viacerých krajín, okrem slovenských vedeckých osobností tu majú zastúpenie aj authority z Poľska, Česka, Nemecka, Anglicka, Francúzska, Talianska, Nového Zélandu, Singapuru, Spojených štátov amerických či z Botswany.

Výkonnými redaktormi sú odborníci zo Slovenska (Trnavská univerzita, Prešovská univerzita), zastúpenie tu má aj americké, anglické či novozélandské akademické prostredie. Vedúcim redaktorom je prof. PaedDr. Ondrej Kaščák, PhD., vedúci Katedry školskej pedagogiky PdF TU.

Kontakt: <http://pdf.truni.sk/jop>
ISSN: 1338-1563

ISSN: 1338-2144 (online)

Online dostupné na: VERSITA Emerging Science Publishers (Walter De Gruyter)

Spracovala: Gabriela Magalová